

การมีส่วนร่วมในการบริหารความเสี่ยงของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย

สุชาติ ส่วยทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

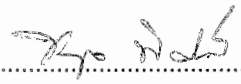
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กันยายน 2555

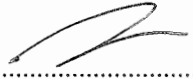
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ สุชาติ สวาทอง ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

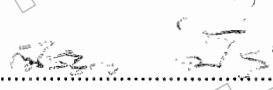
.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(ดร.wachulit พิศาลพงศ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ดร.มลิวัลย์ ประดิษฐ์ธีระ)

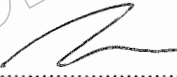
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธาน

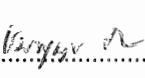
(รองศาสตราจารย์เจลิ้ว พันธุ์ดีดา)

.....กรรมการ

(ดร.wachulit พิศาลพงศ์)

.....กรรมการ

(ดร.มลิวัลย์ ประดิษฐ์ธีระ)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุช ปัญญาไพโรจน์)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

(ดร.บุญรอด บุญเกิด)

วันที่.....25.....เดือน.....กุมภาพันธ์.....พ.ศ. 2555

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ดร.ขวัญฤดี พิศาลพงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่กรุณาใช้เวลาให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ และแนะแนวทางในการศึกษาค้นคว้า รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ดร.มลิวัลย์ ประดิษฐ์ธีระ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ เฉลียว พันธุ์สีดา ประธานสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุช ปัญญาไพโรจน์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์วันทนา กิตติศรีวรพันธุ์ ผู้อำนวยการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทัศนิกา ศรีโปฏก ผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีรวัฒน์ สมศิริกาญจนคุณ ผู้อำนวยการศูนย์สอบเทียบและเครื่องมือวัด คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่กรุณารับเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้ตลอดจนประสบการณ์ในทุกด้าน

ขอขอบพระคุณคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาระดับปริญญาโท ในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณบุคลากรห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐทุกแห่ง ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ท้ายนี้สิ่งสำคัญที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้การเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนตลอดมา และขอขอบคุณ คุณวารินทร์ ยาทรัพย์ และคุณธัญลักษณ์ ธนประสิทธิ์พัฒนา ที่เป็นกำลังใจ คอยช่วยเหลือผู้วิจัยด้วยความรักและความปรารถนาดีตลอดมา

สุชาติ สวาททอง

52920404: สาขาวิชา: บรรณารักษศาสตร์และสารานุกรมศาสตร์; ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารานุกรมศาสตร์

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยง/ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย/ การมีส่วนร่วม

สุชาติ สวาทอง: การมีส่วนร่วมในการบริหารความเสี่ยงของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย (PARTICIPATION IN RISK MANAGEMENT OF GOVERNMENT UNIVERSITY LIBRARIES IN THAILAND) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์: ขวัญฤดี พิศาลพงศ์, D.A., มลิวัดย์ ประดิษฐ์ธีระ, Ed.D., 184 หน้า, ปี พ.ศ. 2555.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงของห้องสมุด และการรับรู้ของบุคลากรห้องสมุดต่อสภาพความเสี่ยงของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย รวมถึงศึกษาและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงของบุคลากรห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย จำแนกตามตำแหน่งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ บุคลากรห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยจำแนกเป็น ผู้บริหาร จำนวน 49 คน และผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 275 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบโดยใช้ค่าสถิติ t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ห้องสมุดส่วนใหญ่เริ่มดำเนินงานบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2551 โดยมีผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงคือ คณะกรรมการประกันคุณภาพของห้องสมุด และในรอบปีที่ผ่านมา มีการจัดอบรมด้านการบริหารความเสี่ยงของห้องสมุด จำนวน 1-2 ครั้ง หน่วยงานมีการดำเนินการให้ความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรเรื่องการบริหารความเสี่ยง โดยใช้วิธีการประชุมชี้แจงภายในหน่วยงานและมีการวิเคราะห์/ ระบุปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในด้านการปฏิบัติ ซึ่งในรอบปีที่ผ่านมาห้องสมุดส่วนใหญ่ได้รับการตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาในตัวเองชี้ที่ 7.4 ระบบบริหารความเสี่ยงอยู่ในเกณฑ์ระดับที่ 4 2. การรับรู้ของบุคลากรห้องสมุดต่อสภาพความเสี่ยงของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 3. การมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารความเสี่ยงของบุคลากรห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 4. ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามตำแหน่งงาน พบว่า ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการบริหารความเสี่ยงของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกด้าน

52920404: MAJOR: LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE; M.A. (LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE)

KEYWORDS: RISK MANAGEMENT/ GOVERNMENT UNIVERSITY LIBRARIES/ PARTICIPATION

SUCHARD SUAYTHOMG : PARTICIPATION IN RISK MANAGEMENT OF GOVERNMENT UNIVERSITY LIBRARIES IN THAILAND. THESIS ADVISORS: KWANCHADIL PHISALPHONG, D.A., MALIVAN PRADITTEERA, Ed.D., 184 P. 2012.

The purpose of this research were to study the risk condition and perception of library staffs towards risk management of the government university libraries in Thailand, also to compare the involvement of the risk management operation by library staffs in terms of staff levels, including administrative and operational levels. The sampling groups were 49 administrators and 275 operational staffs which were randomly sampled by multistage random sampling method. Questionnaires were used to get the required information. The obtained data were statistically analyzed by using percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The results of this research showed that 1) Most libraries officially started their risk management operation in 2551 BE. The main responsible body for this task was the quality assurance board of the libraries. The libraries educated their staffs about the risk management by internal seminar 1-2 times within the past year. Most libraries had been given level 4 for the Indicator 7.4 of the quality assurance audit. 2) The overall perception of the risk conditions of the government university libraries was evaluated at a moderat elevel in all aspects. 3) The overall participation of the staffs in the risk management operation of the government university libraries was evaluated at a modurate level in all aspects. 4) When compared the participation of risk management operation of administrators and operational staffs, the statistically significant differences at the level of .05 were found in all aspects.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
สมมติฐานของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดการบริหารความเสี่ยง.....	8
แนวคิดการบริหารความเสี่ยงกับห้องสมุด.....	38
แนวคิดการมีส่วนร่วม.....	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	57
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	57
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	61
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	63
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	63
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	64

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	66
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	66
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	66
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	67
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	119
สรุปผลการวิจัย	119
อภิปรายผลการวิจัย	129
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	138
บรรณานุกรม	143
ภาคผนวก	148
ภาคผนวก ก	149
ภาคผนวก ข	157
ภาคผนวก ค	175
ประวัติย่อของผู้วิจัย	184

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	ใบตรวจรายการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น	28
2-2	ระดับคะแนนของความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่องาน	29
2-3	ระดับคะแนนของความเสี่ยงที่จะเป็นที่ยอมรับ	30
2-4	ระดับคะแนนของผลกระทบของความเสี่ยงที่มีต่อโครงการหรือกิจกรรมในภาพรวม...	30
3-1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	61
4-1	จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	67
4-2	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา	68
4-3	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง	69
4-4	ภาพการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ	69
4-5	สภาพความเสี่ยงของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ด้านทรัพยากร (การเงิน งบประมาณ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อาคารสถานที่)	73
4-6	สภาพความเสี่ยงของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ด้านนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ	77
4-7	สภาพความเสี่ยงของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ด้านการปฏิบัติงาน	79
4-8	สภาพความเสี่ยงของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ด้านความเสี่ยงจากเหตุการณ์ภายนอก.....	82
4-9	การมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานบริหารความเสี่ยง.....	84
4-10	การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และระบุรายละเอียดของปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง.....	85
4-11	การมีส่วนร่วมในการประเมิน โอกาสและผลกระทบของความเสี่ยงและจัดลำดับความเสี่ยง	86
4-12	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงที่มีระดับความเสี่ยงสูงและดำเนินการตามแผน	87
4-13	การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผน.....	88
4-14	การมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะไปใช้ในการปรับแผนหรือวิเคราะห์ความเสี่ยง	89
4-15	การมีส่วนร่วมในปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงของห้องสมุด ความเสี่ยงด้านทรัพยากร (การเงิน งบประมาณ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อาคารสถานที่)	90

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4-16 การมีส่วนร่วมในปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงของห้องสมุด ความเสี่ยงด้าน นโยบาย กฎหมาย ระเบียบ และข้อปฏิบัติ.....	91
4-17 การมีส่วนร่วมในปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงของห้องสมุด ความเสี่ยงด้าน การปฏิบัติงาน	92
4-18 การมีส่วนร่วมในปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงของห้องสมุด จากเหตุการณ์ภายนอก.....	93
4-19 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานบริหาร ความเสี่ยงระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงาน	94
4-20 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และระบุรายละเอียดของปัจจัย ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง.....	96
4-21 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการประเมินโอกาสและผลกระทบของความเสี่ยง และจัดลำดับความเสี่ยง	98
4-22 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงที่มีระดับ ความเสี่ยงสูงและดำเนินการตามแผน	100
4-23 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผน ..	102
4-24 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะไปใช้ใน การปรับแผนหรือวิเคราะห์ความเสี่ยง	104
4-25 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง ด้านทรัพยากร (การเงิน งบประมาณ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อาคารสถานที่).....	106
4-26 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง ด้านนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ	108
4-27 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง ด้านการปฏิบัติงาน	110
4-28 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง จากเหตุการณ์ภายนอก..	112
4-29 สรุปการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงของห้องสมุด มหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย.....	114
ก-1 ลำดับนี้ความสอดคล้อง.....	176

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
2-1 กระบวนการในการบริหารความเสี่ยง	26
2-2 การระบุถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น	27
5-1 การรับรู้ของผู้บริหารต่อสภาพความเสี่ยงของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ	122
5-2 การรับรู้ของผู้ปฏิบัติงานต่อสภาพความเสี่ยงของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ.....	123
5-3 การมีส่วนร่วมในการบริหารของบุคลากรห้องสมุดระดับผู้บริหาร.....	127
5-4 การมีส่วนร่วมในการบริหารของบุคลากรห้องสมุดระดับผู้ปฏิบัติงาน	128
5-5 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารความเสี่ยงของห้องสมุด.....	139